Die verband tussen kommunikasievrees van Afrikaanssprekende hoërskoolleerlinge en skolastiese prestasie

Hester Aletta Pretorius

B.Sc., B.Ed.. H.O.D.

DIE VERBAND TUSSEN KOMMUNIKASIEVREES VAN ARFIKAANSSPREKENDE HOëRSKOOLLEERLINGE EN SKOLASTIESE PRESTASIE

HESTER ALETTA PRETORIUS
B.Sc., H.O.D., B.Ed.

Skripsie voorgelê vir die gedeeltelike nakoming van die vereistes vir die graad Magister Educationis in die Nagraadse Skool vir Opvoedkunde van die Fakulteit Opvoedkunde aan die Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.

Leier: Prof. dr. N.J. Vreken

Potchefstroom
1997

Geldelike bystand gelewer deur die Sentrum vir Wetenskapontwikkeling (RGN, Suid-Afrika) vir hierdie navorsing word hiermee erken. Menings uitgespreek en gevolgtrekkings waartoe geraak is, is dié van die outeur en moet nie noodwendig aan die Sentrum vir Wetenskapontwikkeling toegeskryf word nie.

DANKBETUIGING

My opregte dank aan:

- My studieleier, prof. N.J. Vreken, vir sy oneindige geduld en leiding.
- My ouers vir aanmoediging en ondersteuning.
- Mev. Cornelia Nebbe vir begrip, aanmoediging en gebed.
- My broer, Dana, vir hulp met die grafiese voorstellings.
- Statistiese Konsultasiediens van die PU vir CHO vir die verwerking van die resultate.
- Mev. Leonie du Preez vir die taalversorging.
- Mnr. Anton Roelofse vir hulp met die vertaling van die "abstract".

AAN GOD AL DIE EER!

OPSOMMING

Met hierdie studie is gepoog om 'n wetenskaplike beantwoording vir die volgende probleemvrae te gee, naamlik wat die aard en omvang van Afrikaanssprekende hoërskoolleerlinge se kommunikasievrees is en of daar enige verband tussen hierdie vrees en die leerlinge se skolastiese prestasie is.

Om hierdie vrae te kon beantwoord moes eers 'n studie van menslike kommunikasie gemaak word. Daar is ondersoek ingestel na kommunikasie in die algemeen en hoe dit van toepassing is in die klaskamersituasie. 'n Verband tussen kommunikasie en onderrig is aangetoon en daar is tot die gevolgtrekking gekom dat onderrig nie sonder kommunikasie kan plaasvind nie. Klaskamerkommunikasie word dan ook van ander vorme van kommunikasie onderskei omdat dit ten doel het dat leer moet plaasvind. Leerlinge moet dus sekere leertake kan uitvoer.

Kommunikasievrees, of die afwesigheid daarvan, kan die sukses van die kommunikasieproses, en dus ook die onderrigleerproses grootliks bepaal, daarom is daar gepoog om vas te stel wat moontlike oorsake en gevolge van 'n hoë mate van kommunikasievrees by leerlinge kan wees. Verder is ondersoek ingestel na die voorkoming en oorkoming van kommunikasievrees in die klaskamer.

Die volgende inligting is met behulp van die PRCA (Personal Report of Communication Apprehension), wat deur leerlinge van die vier Afrikaanse hoërskole in Potchefstroom ingevul is, verkry:

- 15,9% van die leerlinge kan as leerlinge beskou word met 'n hoë kommunikasievrees;

- Leerlinge wat Afrikaans op standaardgraad neem, ervaar in elke konteks die hoogste kommunikasievrees.

- Leerlinge waarvan die prestasie in die interval 0% - 49% val, ervaar in elke konteks die hoogste kommunikasievrees.

- Leerlinge waarvan die prestasie in die interval 80% - 100% val, ervaar in elke konteks die laagste kommunikasievrees

Navorsing aangaande kommunikasievrees van Afrikaanssprekende leerlinge behoort uitgebrei te word om ook leerlinge van primêre skole in te sluit. Daar moet verder ondersoek ingestel word na die oorsake van 'n hoë mate van kommunikasievrees by leerlinge sodat programme ontwikkel kan word om hierdie kommunikasievrees te bekamp.

Sleutelwoorde : communication, classroom communication, communication apprehension, student achievement, communication anxiety

ABSTRACT

This study aimed to provide scientific answers to the following questions: what the nature and extent of communication apprehension are among Afrikaans speaking high-school pupils and the correlation between this fear and the academic achievement of the pupils.

In order to provide answers for these questions, human communication as an activity had to be studied in more detail. A study was made of communication and how it is applied in the classroom situation. A very close relationship exists between communication and teaching and it is evident that teaching can not take place without communication. Teaching is a particular kind of communication which can be distinctly recognised from other forms of communication by the fact that it has the aim of enabling the learner to perform certain learning tasks.

Communication apprehension or the lack there of can greatly determine the success of the communication process as well as the teaching-learning process. Communication apprehension was studied in more detail with the aim to establish possible causes and effects of high levels of communication apprehension in pupils. Suggestions were offered for preventing and/or surmounting communication apprehension in the classroom.

The following information has been acquired through the use of the PRCA (Personal Report on Communication Apprehension) which was completed by pupils of the four Afrikaans high-schools in Potchefstroom.

- 15,9% of the pupils experienced high levels of communication apprehension.

- Pupils who take Afrikaans on the standard grade, in each context, experienced the highest levels of communication apprehension.

- Pupils whose achievements fall in the interval 0% - 49% experienced the highest communication apprehension in each context.

- Pupils whose achievements fall in the interval 80% - 100% experienced the lowest communication apprehension in each context.

Research on communication apprehension should be broadened to include pupils of primary schools. The causes of high levels of communication apprehension should be examined further, with the aim to establish programmes which could help in reducing communication apprehension of pupils.

Key words for indexing and data basis: communication, classroom communication, communication apprehension, student achievement, communication anxiety.

INHOUDSOPGAWE

OPSOMMING iv

ABSTRACT vi

LYS VAN FIGURE xiv

LYS VAN TABELLE xvi

HOOFSTUK 1

INLEIDING, PROBLEEMVRAAG, DOEL, METODE EN PROGRAM VAN ONDERSOEK

1.1 INLEIDING 1
1.2 DOEL VAN DIE ONDERSOEK 2
1.3 METODES VAN NAVORSING 2
1.3.1 LITERATUURSTUDIE 3
1.3.2 EMPIRIESE ONDERSOEK 3
1.3.2.1 Navorsingsontwerp 3
1.3.2.2 Populasie 3
1.3.2.3 Veranderlikes 3
1.3.2.4 Meetinstrument 4
1.3.2.5 Statistiese verwerking 4
1.4 PROGRAM VAN NAVORSING 4

HOOFSTUK 2

KOMMUNIKASIE EN KLASKAMERKOMMUNIKASIE

2.1 INLEIDING 5
2.2 KOMMUNIKASIE GEDEFINIEER 7
2.3 DIE VLAKKE VAN KOMMUNIKASIE 9
2.3.1 INTRAPERSOONLIKE KOMMUNIKASIE 9

2.3.2 INTERPERSOONLIKE KOMMUNIKASIE 10
2.3.3 KLEINGROEPKOMMUNIKASIE 10
2.3.4 GROOTGROEPKOMMUNIKASIE 10
2.3.5 PUBLIEKE EN MASSAKOMMUNIKASIE 10
2.4 WESENSTREKKE VAN KOMMUNIKASIE 11
2.4.1 KOMMUNIKASIE IS 'N PROSES 11
2.4.2 KOMMUNIKASIE IS SIMBOLIES 12
2.4.3 KOMMUNIKASIE VIND ALTYD MET 'N DOEL PLAAS 12
2.5 KOMMUNIKASIEMODELLE 14
2.5.1 WAT IS 'N MODEL 14
2.5.2 'N OORSIG VAN BELANGRIKE KOMMUNIKASIEMODELLE .. 15
2.5.2.1 Lasswell se formule 15
2.5.2.2 Shannon en Weaver se model 16
2.5.2.3 Osgood en Scramm se sirkulêre model 17
2.6 DIE KOMPONENTE VAN MENSLIKE KOMMUNIKASIE 18
2.6.1 DIE KOMMUNIKASIEKONTEKS 18
2.6.2 DIE BRON-ONTVANGER 20
2.6.3 ENKODERING EN DEKODERING 21
2.6.4 KOMMUNIKASIEVAARDIGHEID 21
2.6.5 BOODSKAPPE EN KANALE 22
2.6.6 TERUGVOER EN VOORWAARTSE TERUGVOER 22
2.6.7 GERAAS OF RUIS 23
2.6.8 EFFEK 23
2.7 KOMMUNIKASIE IN DIE KLASKAMER 24
2.7.1 INLEIDING 24
2.7.2 BEGRIPSOMSKRYWING 24
2.7.2.1 Kommunikasie vanuit 'n didaktiese perspektief 24
2.7.2.2 Opvoeding en kommunikasie 25
2.7.2.3 Onderrig en kommunikasie 25
2.7.2.4 Klaskamerkommunikasie 26
2.7.3 DIE VERBAND TUSSEN ONDERRIG EN KOMMUNIKASIE 26

2.8 MODELLE VIR KLASKAMERKOMMUNIKASIE 28
2.8.1 FASET 1: KODERING VAN DIE BOODSKAP 29
2.8.2 FASET 2: KLIMAATSKEPPING 30
2.8.3 FASET 3: OORDRAG VAN DIE BOODSKAP 30
2.8.4 FASET 4: GEREEDMAKING VAN DIE LEERLING 32
2.8.5 FASET 5: DEKODERING OF BETEKENISGEWING 32
2.8.6 FASET 6: TERUGVOER 34
2.9 FAKTORE WAT EFFEKTIEWE KLASKAMERKOMMUNIKASIE BEÏNVLOED 35
2.9.1 STEURINGS WAT BY DIE KOMMUNIKEERDER INTREE 35
2.9.1.1 Kommunikasiehelderheid 35
2.9.1.2 Kommunikasievrees 36
2.9.2 STEURINGS WAT INTREE BY DIE ONTVANGER VAN DIE BOODSKAP 36
2.9.3 GERAAS (RUIS) 37
2.10 SAMEVATTING 37

HOOFSTUK 3

'N ONDERSOEK NA KOMMUNIKASIEVREES EN DIE INVLOED DAARVAN OP DIE KOMMUNIKASIEPROSES

3.1 INLEIDING 38
3.2 BEGRIPSOMSKRYWING 38
3.2.1 ANGS 38
3.2.2 KOMMUNIKASIEVREES 39
3.3 DIE VERBAND TUSSEN KOMMUNIKASIEVREES EN SKAAMHEID 40
3.4 DIE AARD VAN KOMMUNIKASIEVREES 41
3.5 TIPES KOMMUNIKASIEVREES 42
3.5.1 KOMMUNIKASIEVREES AS KARAKTERTREK 43
3.5.2 KONTEKSGEBASEERDE KOMMUNIKASIEVREES 43
3.5.3 GEHOORGEBASEERDE KOMMUNIKASIEVREES 44

3.5.4 SITUASIEGEBASEERDE KOMMUNIKASIEVREES 44
3.6 OORSAKE VAN KOMMUNIKASIEVREES 44
3.6.1 OORERWING 45
3.6.2 POSITIEWE OF NEGATIEWE VERSTERKING 45
3.6.3 ONTOEREIKENDE VAARDIGHEIDSONTWIKKELING 46
3.6.4 DIE AFWESIGHEID VAN KOMMUNIKASIEROLMODELLE 46
3.6.5 ANDER MOONTLIKE OORSAKE VAN KOMMUNIKASIEVREES 47
3.6.6 OORSAKE VAN KOMMUNIKASIEVREES BINNE DIE KLASKAMER 47
3.7 DIE EFFEK VAN KOMMUNIKASIEVREES OP DIE ONDERRIGLEERSITUASIE 48
3.8 RIGLYNE VIR DIE VOORKOMING VAN OORSAKE WAT KAN LEI TOT 'N HOE MATE VAN KOMMUNIKASIEVREES 51
3.9 DIE OORKOMING VAN KOMMUNIKASIEVREES 52
3.9.1 OORKOMING DEUR BEHANDELING 52
3.9.2 OORKOMING DEUR HULP VAN DIE ONDERWYSER 53
3.10 DIE METING VAN KOMMUNIKASIEVREES 54
3.11 SAMEVATTING 55

HOOFSTUK 4

EMPIRIESE ONDERSOEK

4.1 INLEIDING 56
4.2 DOEL VAN DIE EMPIRIESE ONDERSOEK 56
4.3 NAVORSINGSMETODE 57
4.3.1 NAVORSINGSONTWERP 57
4.3.2 DIE MEETINSTRUMENT 57
4.3.2.1 Kenmerke van die vraelys 57
4.3.2.2 Geldigheid en betroubaarheid van die vraelys 58
4.3.3 POPULASIE 59

4.3.4 VERWERKING VAN RELEVANTE DATA 60
4.3.5 STATISTIESE TEGNIEKE 60
4.4 RESULTATE 61
4.4.1 AANTAL VRAELYSTE INGEVUL 61
4.4.2 SAMESTELLING VAN DIE POPULASIE 62
4.4.2.1 Samestelling van die populasie ten opsigte van geslag 63
4.4.2.2 Samestelling van die populasie volgens huistaal. 64
4.4.2.3 Samestelling volgens die vlak waarop Afrikaans geneem word 65
4.4.3 PERSENTASIE KOMMUNIKASIEVREES VAN DIE TOTALE STEEKPROEF 66
4.4.4 AANTAL LEERLINGE MET 'N HOE KOMMUNIKASIEVREES ... 67
4.4.5 KOMMUNIKASIEVREES VAN DIE LEERLINGE VOLGENS GESLAG 68
4.4.6 PERSENTASIE KOMMUNIKASIEVREES VOLGENS DIE STANDERDGROEPE 70
4.4.7 PERSENTASIE KOMMUNIKASIEVREES VOLGENS DIE VLAK WAAROP AFRIKAANS GENEEM WORD 73
4.4.8 KOMMUNIKASIEVREES VOLGENS DIE LEERLINGE SE GEMIDDELDE PRESTASIE IN AFRIKAANS 75
4.4.9 KOMMUNIKASIEVREES VOLGENS DIE LEERLINGE SE GEMIDDELDE SKOLASTIESE PRESTASIE 78
4.4.10 KOMMUNIKASIEVREES VAN DIE LEERLINGE VOLGENS DIE VIER SKOLE 82
4.4.11 DIE VERSPREIDING VAN DIE LEERLINGE VOLGENS HUL PERSENTASIE KOMMUNIKASIEVREES 83
4.4.12 SAMEVATTENDE BEVINDINGS UIT DIE EMPIRIESE ONDERSOEK 84
4.4.13 SAMEVATTING 86

HOOFSTUK 5

SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

5.1 INLEIDING 87
5.2 SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKINGS 87
5.3 AANBEVELINGS 89
5.4 VERDERE NAVORSINGSMOONTLIKHEDE 89

BRONNELYS 90

BYLAAG 1 96

BYLAAG 2 100

LYS VAN FIGURE

Figuur 2.1 'n Basiese kommunikasieproses . . . 12
Figuur 2.2 Lasswell se formule . . . 15
Figuur 2.3 Braddock se aanpassing van Lasswell se model . . . 16
Figuur 2.4 Shannon en Weaver se model . . . 17
Figuur 2.5 Osgood en Scramm se sirkulêre model . . . 18
Figuur 2.6 DeVito se model vir menslike kommunikasie . . . 19
Figuur 2.7 Vreken se klaskamerkommunikasiemodel . . . 28
Figuur 3.1 Die kommunikasievreeskontinuum . . . 42
Figuur 4.1 Aantal vraelyste ingevul . . . 62
Figuur 4.2 Samestelling van die populasie volgens geslag . . . 63
Figuur 4.3 Samestelling van die populasie volgens huistaal . . . 64
Figuur 4.4 Populasiesamestelling volgens vlak waarop Afrikaans geneem word . . . 65
Figuur 4.5 Die persentasie kommunikasievrees van die groep . . . 66
Figuur 4.6 Persentasie leerlinge met 'n hoë en lae kommunikasievrees . . . 68
Figuur 4.7 Kommunikasievrees van die leerlinge volgens geslag . . . 69
Figuur 4.8 Leerlinge met 'n hoë kommunikasievrees volgens geslag . . . 70
Figuur 4.9 Persentasie kommunikasievrees volgens die standerdgroepe . . . 71
Figuur 4.10 Verspreiding van die leerlinge met 'n hoë kommunikasievrees volgens die standerdgroepe . . . 72
Figuur 4.11 Persentasie kommunikasievrees volgens die vlak waarop Afrikaans geneem word . . . 74
Figuur 4.12 Verspreiding van die leerlinge met 'n hoë kommunikasievrees volgens die vlak waarop Afrikaans geneem word . . . 75
Figuur 4.13 Persentasie kommunikasievrees volgens prestasie in Afrikaans . . . 76
Figuur 4.14 Kommunikasievrees volgens die intervalle van gemiddelde skolastiese prestasie . . . 79

Figuur 4.15 Die verspreiding van leerlinge met 'n hoë mate van kommunikasievrees volgens die prestasieintervalle. 81
Figuur 4.16 Kommunikasievrees volgens die vier skole 82
Figuur 4.17 Verspreiding van die leerlinge volgens persentasie kommunikasievrees. 84

LYS VAN TABELLE

Tabel 4.1 Aantal vraelyste ingevul 62
Tabel 4.2 Samestelling van die populasie volgens geslag 63
Tabel 4.3 Samestelling van die populasie volgens huistaal 64
Tabel 4.4 Samestelling ten opsigte van die vlak waarop Afrikaans geneem word 65
Tabel 4.5 Persentasie kommunikasievrees volgens geslag 68
Tabel 4.6 Persentasie kommunikasievrees volgens die standerdgroepe 70
Tabel 4.7 Die persentasie kommunikasievrees van die leerlinge volgens die vlak waarop Afrikaans geneem word 73
Tabel 4.8 Die kommunikasievrees van die leerlinge volgens hul prestasie in Afrikaans 75
Tabel 4.9 Kommunikasievrees volgens gemiddelde skolastiese prestasie 78
Tabel 4.10 Kommunikasievrees van die vier skole 82
Tabel 4.11 Verspreiding van die leerlinge volgens kommunikasievrees 83